

Aan de woordvoerders cultuur in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Amsterdam, 28 oktober 2026

Geachte cultuurwoordvoerders in de Tweede Kamer,

Cultuur maakt wie we zijn, waar we vandaan komen, en hoe we vooruit kunnen. We delen verhalen en ideeën via films en festivals, monumenten en musea, concerten en architectuur, voorstellingen en videogames, boeken en bibliotheken, archieven, zang en dans. De intrinsieke waarde van kunst, cultuur en erfgoed is onbetwist. Tegelijkertijd vervult cultuur een zichtbare, en soms onzichtbare, sleutelrol in onze maatschappij. Makers, kunstenaars en culturele organisaties geven mede vorm aan maatschappelijke ontwikkelingen op het sociale, economische en politieke vlak.

U gaat op 9 november in de Tweede Kamer in debat met de minister van OCW, tijdens het WGO Cultuur. Er speelt veel op dit moment in een inmiddels polariserende en turbulente wereld. De culturele en creatieve sector - en daarmee vele makers, werkenden en organisaties - staat voor een grote verandering aan het cultuurbestel. Daarnaast voltrekken de ontwikkelingen rond AI zich in hoog tempo en wordt de financiële basis onder kunst en cultuur zwakker. Dat vraagt om politieke keuzes. Niet alleen over de inrichting van het cultuurbestel, maar ook over de betekenis die we in Nederland aan kunst en cultuur willen geven. En wat we daarvoor over hebben.

Traditiegetrouw geven we u voor dit debat een flinke brief mee. De cultuursector laat zich nu eenmaal niet in een paar alinea's vangen. We hopen dat onze aandachtspunten u helpen om het debat op scherp te zetten.

BESCHERM ONZE DEMOCRATIE

Cultuur als basis voor een weerbare democratie

Het kabinet investeert in civiele weerbaarheid, om te verdedigen wat ons lief is. Weerbaarheid vraagt niet alleen om militaire kracht. Ook om een samenleving waarin mensen zich met elkaar verbonden voelen, verschillen kunnen overbruggen en vertrouwen hebben in hun democratische instituties. Cultuur versterkt gemeenschappen, maakt maatschappelijke spanningen bespreekbaar en draagt bij aan een open, weerbare democratie. De sector bereikt jaarlijks 87% van de bevolking, 64% beoefent actief kunst of cultuur en honderdduizenden vrijwilligers zetten zich in voor cultuur en erfgoed.

- *Investeer in cultuur als sociale infrastructuur. Neem cultuur op in het beleid voor maatschappelijke weerbaarheid en ondersteun lokale culturele voorzieningen en initiatieven structureel.*
- *Verbind sectoren en versterk samenwerking. Stel een Nationaal Coördinator Maatschappelijke weerbaarheid aan, die maatschappelijke sectoren, overheden en beleidsterreinen verbindt en een langetermijnvisie op een weerbare samenleving bewaakt.*
- *Betrek culturele organisaties bij crisisvoorbereiding. Benut hun lokale netwerken, kennis en bereik voor burgerparticipatie, gemeenschapsvorming en risico- en crisiscommunicatie.*

Drie vrijheden van onze democratische rechtsstaat

Een sterke democratische rechtsstaat rust op artistieke, journalistieke en academische vrijheid. Deze vrijheden versterken elkaar en waarborgen de ruimte om macht kritisch te bevragen, informatie te toetsen en alternatieve perspectieven te ontwikkelen. Deze vrijheden staan onder druk, zoals we ook zien in de adviezen van de Raad voor Cultuur en KNAW en in een onderzoek door het Verwey-Jonker Instituut en Kunsten '92. Bedreigingen en intimidatie brengen veiligheidsrisico's en extra kosten met zich mee en kunnen ertoe leiden dat makers en organisaties uit voorzorg onderwerpen vermijden.

- *Pak bedreigingen aan en bescherm makers, medewerkers en publiek en ondersteun culturele organisaties bij het creëren van een veilige omgeving.*
- *Leg de vier doelstellingen van cultuurbeleid vast in de wet op het specifiek cultuurbeleid.*

INVESTEER IN EEN STERKE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR

Het fundament onder onze maatschappij

Minister Letschert noemt cultuur in de Volkskrant een fundament onder onze maatschappij en essentieel voor de weerbaarheid in tijden van polarisatie en oorlogsdreiging. Maar die overtuiging zien we nog niet terug in de financiële keuzes van het kabinet. Ook de plannen voor een nieuw cultuurbestel moeten het zonder extra middelen stellen. Een nieuw cultuurbestel vraagt investeringen. Niet alleen om de overgang zorgvuldig te organiseren, maar vooral om de ambities van betere toegankelijkheid, eerlijke betaling en een sterker cultureel leven waar te maken.

Kunsten '92 heeft dan ook meerdere zorgen op het financiële vlak. Ondanks het pleidooi van de Raad voor Cultuur in zijn adviezen 'Toegang tot Cultuur' en 'Ieder zijn aandeel' zijn er geen aanvullende middelen van het rijk voorzien. Het probleem is dat publieke investeringen in cultuur verdampen, terwijl de Raad voor Cultuur, Cultuurfonds en Triodosbank juist bepleiten dat publieke investeringen andere vormen van private investeringen stimuleren.

Dit komt door krimp van de beschikbare publieke middelen. In de begroting van OCW voor 2027 stijgen de uitgaven aan cultuur van €1,447 miljard naar €1,473 miljard (€26 miljoen erbij). Maar door verwachte inflatie met 2,7%, krimpt het budget met ongeveer 0,9%. Daarbij komt dat de middelen in het gemeente- en provinciefonds niet meegroeien met de ambities. Er is geen automatische indexatie en prijsbijstellingen vanuit de cultuurfondsen en er komt mogelijk geen prijsbijstelling voor het ministerie van OCW.

Alles bij elkaar zorgt dit voor een achterstand van investeringen in cultuur ten opzichte van andere sectoren. Om de stabiliteit van de financieringsbasis van culturele organisaties en private bijdragen aan cultuur te laten toenemen adviseert de Raad voor Cultuur, in Ieder zijn aandeel, deze achterstand weg te werken, te beginnen met €250 miljoen per jaar.¹

- *Begin met het wegwerken van de achterstand van rijksinvesteringen in cultuur, te beginnen met €250 miljoen per jaar.*
- *Zorg dat de indexatie van rijksmiddelen voor kunst, cultuur, erfgoed en de creatieve sector gelijke tred houdt met de stijging van kosten.*

Cultuur en creativiteit zijn keihard nodig voor de economie

Op de Dutch Design Week 2026 in Eindhoven benadrukten de minister van Economische Zaken en onder meer Peter Wennink en Barbara Baarsma de bijdrage van de culturele en creatieve sector aan de economie en aan het verdienvermogen van Nederland. 'Voor Peter Wennink en Barbara Baarsma is het geen vraag: cultuur en creativiteit zijn keihard nodig voor de economie' aldus het Eindhovens Dagblad. Deze uitspraken ondersteunen wij van harte. Op 27 maart jl. stuurden wij als culturele en creatieve sector aan uw collega's van Economische Zaken en Klimaat enkele budget neutrale suggesties om het verdienvermogen van Nederland te vergroten: '*Maak in de Nationale Investeringsinstelling passende investeringscriteria voor CCS-bedrijven.*

¹ Raad voor Cultuur, (Den Haag, 2025) Ieder zijn aandeel, p5.

- *Wij vragen u de ministers van OCW en EZK gezamenlijk aan te spreken op hun verantwoordelijkheid voor de versterking van de culturele en creatieve sector als economische kracht.*

NEEM VOLDOENDE TIJD VOOR VERANDERINGEN AAN HET CULTUURBESTEL

We spreken al jaren over de broodnodige veranderingen aan het cultuurbestel. De Raad voor Cultuur heeft de opgave helder neergezet: meer mensen moeten cultuur kunnen beleven, zelf meedoen en hun talent ontwikkelen, waar ze ook wonen. Tegelijk zijn makers en organisaties te veel tijd kwijt aan aanvragen en verantwoorden. Kunsten '92 wees daar al vaker op, onder meer in ons Vijfpuntenplan van april 2025. Het is goed dat de minister werk maakt van een herziening van het cultuurbestel en haar plannen wil toetsen bij het culturele veld. Wat nog ontbreekt, is een visie op de toekomstige basisinfrastructuur. Welke culturele functies vinden we zo belangrijk dat we ze langdurig willen waarborgen? Die vraag verdient een antwoord voordat we het stelsel opnieuw inrichten.

Proces en draagvlak

De overheveling én herinrichting die de minister voorstelt vormen samen één grote operatie. Het is zeer de vraag of deze omvangrijke operatie voor 1 januari 2029 zorgvuldig kan worden afgerond. Neem de tijd om dit eerst uit te denken, betrek het veld bij de uitwerking en geef makers en organisaties tijdig duidelijkheid. Richt een goed proces en heldere procedures in.

- *Richt voldoende checks & balances in rondom de macht: de relatie tussen de Tweede Kamer en de minister van OCW en tussen de rijkscultuurfondsen en de Tweede Kamer.*
- *Zorg voor transparantie in proces, beoordeling en monitoring, voor blijvend vertrouwen. Dit geldt ook voor de nieuwe rol van de Raad voor Cultuur en positie van de rijkscultuurfondsen als ZBO.*
- *Leg de doelstellingen van cultuurbeleid wettelijk vast, zoals de Raad voor Cultuur adviseert en medeoverheden en Kunsten '92 propageren. Deze zijn nog niet opgenomen in de voorgestelde aanpassing van de Wsb en we roepen kamerleden op om deze in de wet in te amenderen.*
- *Maak structureel minstens € 250 miljoen extra vrij voor kunst en cultuur, zoals de Raad voor Cultuur bepleit in zijn advies Ieder zijn aandeel.*

GEEF CREATIVITEIT EN TALENT DE (FINANCIËLE) RUIMTE

Fair practice en de arbeidsmarkt

Goede arbeidsvoorwaarden, eerlijke betaling, sociale veiligheid en een gelijkwaardige positie van zelfstandigen, makers en werknemers horen bij een gezonde culturele en creatieve sector. Hoewel er in de afgelopen jaren stappen zijn gezet, zijn deze basisvoorwaarden nog niet bereikt.

- *Maak eerlijke betaling van makers en werkenden in de culturele sector daadwerkelijk mogelijk.*
- *Versterk de positie van makers en verbeter de bestaanszekerheid voor alle werkenden, zelfstandigen, makers en kunstenaars. Zet de financiering van Platform ACCT voort.*
- *Breng samenhang aan tussen arbeidsmarktbeleid van het kabinet en cultuurbeleid. Nieuwe verplichtingen brengen uitvoeringskosten en administratieve lasten met zich mee. In een sector met veel zzp'ers, kleine organisaties en publieke financiering kunnen deze kosten niet vanzelfsprekend worden opgevangen.*

Cultuureducatie buiten school en in de school

Cultuurbeoefening geeft plezier, ruimte voor expressie en ontmoeting, en draagt bij aan welzijn en sociale verbondenheid. Ieder kind verdient de kans om een instrument te leren bespelen, te schrijven, te schilderen, te dansen, of op het spreekwoordelijke podium te staan. Ongeacht het inkomen van de ouders of de gemeente waarin het opgroeit.

- *De wettelijke verankering van cultuuroelstellingen is ook voor cultuureducatie van cruciaal belang. Leg in de bestuurlijke afspraken cultuur vast dat iedere gemeente toegankelijk en betaalbaar aanbod voor cultuureducatie waarborgt. Gemeenten en provincies kunnen dat lokaal en regionaal organiseren, samen met scholen, kunstencentra en zelfstandige docenten.*

Wat betreft culturele vorming *binnen het onderwijs* startten wij als Kunsten '92 samen met o.a. Méér Muziek in de Klas en Cultuurconnectie de campagne [Maak ruimte voor creativiteit!](#) Alle leerlingen en studenten in Nederland moeten gelijke kansen krijgen ongeacht het onderwijsniveau. Door kunst en cultuur te integreren in het onderwijs en buitenschoolse educatie, ontwikkelen kinderen en jongeren hun creativiteit en verhouden zij zich tot andere perspectieven en maatschappelijke vraagstukken.

- *Geef kunst en cultuur een volwaardige plek in het onderwijs en vertaal de nieuwe kerndoelen naar kwalitatief en toegankelijk cultuuronderwijs, met voldoende tijd, deskundigheid en middelen.*
- *Breid daarvoor de Cultuurkaartfinanciering met het matchingsprincipe uit naar het po en indexeer deze bijdrage voor het hele onderwijs.*

Talentontwikkeling

Zonder nieuw talent geen vernieuwing van kunst en cultuur. Maar talent krijg niet vanzelf een kans. Een talentstrategie voor de culturele en creatieve sector is hard nodig. Dat constateert de Kenniskring Talentontwikkeling van Kunsten '92 en De Creatieve Coalitie. Immers, de initiatieven die er zijn sluiten onvoldoende op elkaar aan en zijn niet voor iedereen toegankelijk. De vraag naar ondersteuning is groter dan het aanbod en talent heeft meer nodig dan alleen financiering: ook begeleiding, netwerken, presentatieplekken en maakruimte.

- *Zorg voor een doorlopende ontwikkelroute en landelijke ondersteuning voor talentontwikkeling: van eerste ontdekking tot professionele beroepspraktijk, inclusief autodidacten.*
- *Verbind het beroepsonderwijs met de arbeidsmarkt en blijvende scholing.*
- *Geef de culturele en creatieve sector een volwaardige plaats in de Talentstrategie van het kabinet. Niet alleen vanwege de eigen behoefte aan talent, maar ook vanwege de bijdrage van creatieve professionals aan innovatie in andere sectoren.*
- *Vraag tien na publicatie van het rapport 'Passie gewaardeerd' de Sociaal Economische Raad en de Raad voor Cultuur de resultaten van het arbeidsmarktbeleid te evalueren en aanbevelingen te doen voor een duurzame beroepspraktijk van makers.*

Meer suggesties staan in [deze brief over talentontwikkeling](#) van De Creatieve Coalitie en Kunsten '92.

BLIJF INVESTEREN IN DE SOFT POWER VAN INTERNATIONAAL CULTUURBELEID

Kunstenaars en culturele organisaties leggen verbindingen over grenzen heen, óók waar politiek verhoudingen onder druk staan. Dat sluit aan op het schrijven van de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking: "Internationale samenwerking is cruciaal voor Nederland. We zorgen dat onze partners meeprofiteren en dat we waarden zoals democratie en mensenrechten stevig beschermen. Zo versterken we onze welvaart, weerbaarheid en veiligheid²." De culturele en creatieve sector is doordrongen van de urgentie van internationale samenwerking en heeft daarin een actieve rol, economisch en als 'soft power'. Artistieke vrijheid, erfgoed en cultuur zijn kwetsbaar in het algemeen, en bij conflict in het bijzonder. Wij zien de kabinetsinvesteringen in internationale partnerschappen helaas niet vertaald in investeringen voor internationaal cultuurbeleid.

- *Zorg dat het belang dat het kabinet hecht aan internationale samenwerking ook zichtbaar wordt in de financiering van internationaal cultuurbeleid. Versterk daarvoor de gezamenlijke inzet van OCW en Buitenlandse Zaken.*

² Website ministerie van Buitenlandse Zaken.

AI: WAARBORG MENSELIJKE CREATIVITEIT, CULTURELE DIVERSITEIT, EN AUTONOMIE

AI biedt kansen voor innovatie, artistiek experiment en nieuwe vormen van creativiteit. Tegelijkertijd verandert generatieve AI de manier waarop kunst wordt gemaakt, cultuur wordt beleefd en waarde wordt gecreëerd. AI is daarmee niet alleen een technologische of economische ontwikkeling, maar ook een cultuurpolitiek vraagstuk. Het raakt aan de vraag wie onze cultuur maakt, wie daarover zeggenschap heeft en wie eraan verdient. Het werk van makers vormt de basis voor veel AI-systemen, maar zij hebben meestal geen zeggenschap over het gebruik van hun werk en delen nauwelijks in de opbrengsten. AI zet bestaande verdienmodellen en onze democratische waarden onder druk. Naast inzet op technologische innovatie vereist de opkomst van AI ook aandacht voor de maatschappelijke en culturele gevolgen. De culturele en creatieve sector is een belangrijke partij bij het vormgeven van een toekomst waarin AI bijdraagt aan creativiteit en publieke waarden.

- *Zorg voor een eerlijke verdeling van waarde. Veranker afdwingbaar transparantie, zeggenschap en eerlijke vergoeding voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd werk in AI-systemen.*
- *Bescherm menselijke creativiteit en culturele diversiteit. Borg pluriformiteit, inclusiviteit en menselijke zeggenschap bij de ontwikkeling en toepassing van AI.*
- *Versterk de digitale autonomie van de culturele en creatieve sector en Europa. Investeer in Europese en publieke AI-infrastructuur, kennisdeling en toegankelijke, transparante toepassingen (ook voor onafhankelijke makers en kleine organisaties), zodat de afhankelijkheid van commerciële technologiebedrijven minder wordt.*

ONDERSTEUN DE DUURZAAMHEIDSAMBITIES VAN ONZE SECTOR

Het Planbureau voor de Leefomgeving concludeerde onlangs in de [Klimaat- en Energieverkenning 2026](#) dat Nederland het klimaatneutraliteitsdoel voor 2050 zeer waarschijnlijk niet haalt. Er is 'robuust extra beleid' nodig, en volgens het PBL zijn daarvoor ook andere domeinen nodig die bijdragen aan versnelling, draagvlak en gedragsverandering. Hier ligt een rol voor de culturele en creatieve sector: deze werkt aan haar eigen verduurzaming en kan een rol spelen in de maatschappelijke transitie die nodig is. Als testplaats voor klimaatoplossingen en als aanjager van draagvlak en gedragsverandering. De motivatie binnen de sector is groot, maar de voortgang blijft achter, want organisaties missen kennis, tijd en middelen. Het ministerie van OCW investeert hierin via onder andere het [Programma Duurzame Cultuursector](#). Dankzij die investering zijn belangrijke stappen gezet in kennisdeling, bewustwording en ondersteuning. Tegelijkertijd is versnelling van de transitie nodig.

- *Benut de culturele en creatieve sector bij duurzaamheidsopgaven in ons land.*
- *Waarborg een structurele ondersteuningsstructuur voor verduurzaming van de culturele en creatieve sector, zodat kennisontwikkeling en praktische ondersteuning ook na afloop van tijdelijke programma's beschikbaar blijven en organisaties kunnen blijven inzetten op verduurzaming.*

FOCUS VOOR DE DRIE CODES OP GEWENST GEDRAG EN NIET OP STRUCTUUR

Sinds decennia kent het culturele veld een aantal gedragscodes: de Code Diversiteit & Inclusie, de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. De drie codes hebben mede gezorgd voor professionalisering van de sector. Subsidiegevers (overheden, fondsen) stellen de naleving van de codes vaak als voorwaarde voor toekenning van een subsidie. Tegelijkertijd lopen culturele organisaties aan tegen een stapeling van regels, uiteenlopende subsidievoorwaarden en steeds zwaardere verantwoordingslasten. Zeker voor kleinere organisaties gaat daar onevenredig veel tijd en geld in zitten.

Om de lastendruk te verlichten heeft de minister van OCW aan de Raad voor Cultuur gevraagd om met een advies te komen over eventuele samenvoeging van de drie codes. De drie codehouders willen graag bijdragen aan verminderen van de verantwoordingslast voor culturele organisaties. En dat kan, zonder de inhoudelijke waarde van de codes aan te tasten. Bijvoorbeeld via alternatieven zoals eenduidige toetsing en rapportage, uniformering van eisen voor verantwoording en ondersteuning bij de toepassing van de codes.

- *MaaK van het samenvoegen van de codes geen doel op zich. Behoud de inhoudelijke ambities en richt de vereenvoudiging vooral op toepassing, toetsing en verantwoording. Minder papierwerk dus, maar stimulering van gewenst gedrag.*

BESCHERM EN BEHOUD ONS ERFGOED

Erfgoed is de stille motor achter identiteit, eigenheid en verbondenheid. Cultureel erfgoed is wereldwijd kwetsbaarder dan ooit, vanwege groeiende dreigingen, zoals oorlogsdreiging, klimaatverandering, natuurrampen en cyberaanvallen. Gelukkig is er bij de overheid veel aandacht voor weerbaarheid en ook voor weerbaar erfgoed. Er is geld nodig om het erfgoed veilig te houden.

- *Stel voor de bescherming van ons erfgoed voldoende middelen beschikbaar vanuit de voorgenomen 1,5% van het bbp per jaar (onderdeel van de 5% NAVO-norm), die het kabinet wil besteden aan bredere investeringen zoals maatschappelijke weerbaarheid en infrastructuur.*

Erfgoed leeft. 88% van de bevolking van 12 jaar en ouder bezoekt erfgoedlocaties of is er actief mee bezig. Erfgoedparticipatie wordt ondersteund door FARO, het programma van de Rijksoverheid. Het is zorgelijk dat de middelen voor FARO worden afgebouwd. Want erfgoedgemeenschappen dragen bij aan gezamenlijkheid, hetgeen van levensbelang is voor een weerbare samenleving.

- *Zet de investeringen in het FARO-programma voort.*

Veel gemeenten hebben een tekort aan gekwalificeerd (erfgoed)personeel. Daardoor staat de kwaliteit in de erfgoedketen - namelijk voldoende capaciteit, kennis en kunde - onder druk.

- *Ondersteun de betreffende gemeenten en maak opleiding en bijscholing daar ook onderdeel van.*
- De kosten voor beheer, onderhoud en restauratie van monumenten zijn hoog. Zorg ervoor dat eigenaren van monumenten ondanks sterk toegenomen bouw- en materiaalkosten kunnen blijven investeren in verduurzaming, funderingsherstel en herbestemming.

- *Leg jaarlijkse indexering van (monumenten)subsidies wettelijk vast.*

Door de enorme bouwwoede en de implementatie van de nieuwe omgevingswet komt het behoud van landgoederen en het landschap onder druk te staan. Decentralisatie van erfgoedbehoud zorgt ervoor dat iedere provincie en iedere gemeente deze wet op eigen wijze interpreteren.

- *Waarborg de ruimtelijke kwaliteit van ons land. Ontwikkel een concreet afwegingskader voor de borging van het belang van erfgoed en cultuurlandschappen.*

Aan mooie woorden over het belang van cultuur geen gebrek. Nu de politieke keuzes nog. Wij wensen u een scherp debat.

Met vriendelijke groet,

Astrid Weij
directeur Kunsten '92

Jeroen Bartelse
voorzitter Kunsten '92